

Posudek

na diplomovou práci Yuliye Yezerské
Porovnání publicistického sty v češtině a ruštině
ÚBS FF UK Praha 2008

Diplomantka zvolila **téma**, které považují za velmi aktuální, a to jak z hlediska celkové reflexe samotného publicistického stylu v češtině pro ni samotnou (srovnáním s ruštinou), tak i zprostředkovaně, z hlediska přínosu pro popis fungování spisovného jazyka a tak i pro zkoumání stylistiky i pragmatiky publicistického textu v česko-ruském srovnání.

Zpracování tématu svědčí o koncentrovaném úsilí diplomantky proniknout do podstaty novinářské práce (bohatá bibliografie). Postupné zobecňování a zpětná konkretizace pohledu na zkoumanou tematiku (od principů výběru zdroje materiálu přes teoretické osvětlení publicistického stylu, dále přes popis české a ruské novinářské tradice s důrazem na normotvorné působení největších postav českého a ruského novinářství k tématickému a celkovému porovnání sledovaných periodik a k minuciózní porovnávací jazykové analýze), souběžný dvojkolejný postup od materiálu k teorii a od teorie k materiálu, využití existující (zejména bohemistické) literatury přispěly k vyrovnanému a konzistentnímu výslednému tvaru práce. Východiskem byl pro diplomantku ve stejné míře materiál český i ruský, i když je zřejmé, že pro konkrétní jazykovědný rozbor našla lepší oporu v české odborné literatuře.

Pro diplomantku musela být heuristicky zajímavá práce nad kapitolou k **české a ruské žurnalistické tradici**. Rusistická část této kapitoly však není příliš rozpracována (chybí hodnocení tradice 20. století), což je škoda z hlediska zpracovávaného tématu. Je možné, že v ruské odborné literatuře nenašla vhodné sekundární prameny pro novější tradice ruské psané publicistiky, je také pochopitelné, že toto podtéma není pro diplomantu užitečné v její další práci. Z tohoto hlediska by bylo přínosné, kdyby se diplomantka dostala k sekundární literatuře hodnotící tisk v době socialismu, neboť paradigma totalitního tisku zůstává pokud ne v autorech novinových textů, to jsou vesměs mladí lidé, pak dozajista ve značné části čtenářské obce. Pro uvědomění si, jak vlastně současné noviny na čtenáře působí, by to mohlo mít velký význam (důvěra či nedůvěra ke sdělované informaci, vnímání senzacechtivosti formy i obsahu, úspěch formativní a apelativní funkce aj.).

Struktura práce je velmi logická a směřuje od obecné charakteristiky periodik - vydavatel, resp. majitel, šéfredaktor (o nich by snad stálo za to uvést několik slov), náklad, distribuce, formát, obsah, struktura, přes srovnání grafiky (pro recepci této části práce je důležité, že je doplněna obrazovými přílohami), tématického obsahu k jazykové mikroanalýze vybraného materiálu.

Volba materiálu (vždy dvě náhodně vybraná čísla obou denníků z let 1995, 2000, 2005) se pro zásadnější zobecnění závěrů ukázala dostatečně reprezentativní. Ke kvantitativní charakteristice materiálu by stálo za to ještě uvést, kolik normovaných stran textu alespoň přibližně představuje dohromady 30 vybraných statí pro každý jazyk, aby čtenář získal alespoň hrubý odhad četnosti sledovaných jevů. Bylo by dobré také uvést, zda vybrané materiály byly voleny též s ohledem na kvantitativní poměr, tj. zdali jejich délka byla vyvážená.

Materiál (70 stran přílohy a 6 stran materiálu z titulků) je zpracován velmi pečlivě, i když v klasifikaci konkrétních stylových postupů by bylo možné jistě najít nepřesnosti či

sporné interpretace. Nejsem si jistá zda jsou uvedeny absolutní počty vyexcerpovaných příkladů (celkově i ve struktuře podle ročníků, žánrů, jazyka a stylových postupů), se kterými diplomantka pracovala. Myslím, že celkový počet by byl úctyhodný a uvedením absolutní četnosti by pomohla ještě lepší orientaci.

Množství zaznamenávaných parametrů otevírá kromě provedené jazykové analýzy a klasifikace typických výrazových prostředků možnosti dalšího zpracování s možná zajímavými výstupy. Rozsáhlé a obsažné tabulky s materiálem uvedené v přílohách jsou z tohoto hlediska velmi vhodně sestaveny. Pro obhajobu práce navrhuji, aby diplomantka zkusila provést analýzu materiálu (nebo alespoň sondu) podle kritéria žánru, autora nebo časového zařazení, ačkoli neočekávám, že nutně vždy musí dojít k pozitivním zjištěním.

Pro posouzení, nakolik zvolený materiál umožňuje zobecnit porovnávací hodnocení současného publicistického stylu ve zkoumaných jazycích by bylo výborné provést alespoň sondu hodnotící materiál z hlediska žánru analyzovaných článků. Cílem by bylo zjistit, nakolik se na typických stylových charakteristikách publicistického stylu v obou jazycích podílejí jednotlivé specifické žánry a naopak, charakterizovat je z hlediska frekvence výskytu stylově příznakových výrazových prostředků.

Diplomantka by mohla provést i hodnocení autorského stylu (i když nikoli s cílem jeho charakterizace, z tohoto hlediska je zkoumaný materiál evidentně příliš úzký), ale dobré by bylo verifikovat alespoň to, zda některá z výrazných autorských osobností neovlivnila celkový obraz srovnání příliš zásadně. K tomu by bylo nutné spočítat podíl jednotlivých autorů na celkovém rozsahu materiálu

Zajímavé by také mohlo být zjištění, zda se ve zvoleném časovém horizontu projevují nějaké výraznější jazykové tendence, které by mohly tvořit paralelu se zásadními změnami struktury, obsahu i grafiky, které diplomantka popsala.

Autorka se zaměřila na stylové hodnocení především slovní zásoby, která je nejbohatším zdrojem stylové příznakovosti v textu. Vyšla z **podrobného popisu publicistického stylu v češtině a ruštině** a porovnávala pojetí tohoto stylu v obou tradicích. Tyto pasáže se vhodně opírají o sekundární literaturu a prokazují autorčinu schopnost s ní tvůrčím způsobem zacházet. Volba sekundární literatury je výstižná a vhodná. Je zřetelné, že diplomantka sáhla pro poučení jak po literatuře jazykovědné, tak žurnalistické. České zdroje výrazně převyšují zdroje ruské. Diplomantka konstatovala, že v české lingvistice je popis publicistického stylu podstatně hlubší. Provedená charakteristika publicistického stylu jako východisko k analýze materiálu plně postačuje, dostatečně popisuje členění žánrové, výrazové prostředky, poskytuje pevnou oporu pro hodnocení materiálu.

Jazyková analýza vychází z obecných předpokladů vnímání novinového textu (analýza postupů, výpovědní perspektivy) a z žánrové struktury současných novinových článků. Zcela přirozeně největší pozornost poutají v obou jazycích prvky nespisovné, na jejichž přítomnost v psaném veřejném styku si stále teprve zvykáme. Výrazové prostředky dobře člení a výstižně zařazuje. Diplomantka se věnuje dále funkci a používání zkratk, neologismů, aktualizovaných pojmenování, syntaktické kondenzace. Daleko větší pozornost by zasloužil shromážděný materiál z novinových titulků.

Jazyková analýza textu zůstává především u popisu slovní zásoby a syntaxe (druhy vět, použití interpunkce). Rozsah diplomové práce stejně podrobné zkoumání tak širokého materiálu snad ani neumožňuje, ačkoli, jak jsem uvedla, sám materiál poskytuje další možnosti. Je třeba zdůraznit, že diplomantka se vyrovnala stejně úspěšně s analýzou českého i ruského materiálu se. Srovnání mezi oběma jazyky dospívá k závěru o podobnosti jak stylových prostředků, tak jejich užívání, rozdíly spatřuje především v kvantitativní charakteristice.

Práce má vzorně provedený aparát (vzorně uváděné citace, dobře citovanou bibliografii, pečlivá práce s materiálem). Je psána živým jazykem a vytříbeným stylem s minimálními interferenčními vlivy, zejména v pasážích založených na ruské sekundární literatuře.

Závěr práce oprávněně zdůrazňuje, že cíl práce byl postižen.

Doporučuji práci k obhajobě a hodnotím ji jako výbornou.

V Praze, 7.9.2008

Prof. Dr. Hana Gladkova, CSc,
vedoucí práce